

تایتل: عرفه چیست و علت فضیلت اعمال روز عرفه چیست؟

H1 عرفه چیست و چرا به آن روز نیایش می‌گویند؟

عرفه نهمین روز از ماه ذی‌الحجه است که در سال 1402 شمسی با هفتم تیر مقارن شده است. حاجیان در این روز با حضور در صحرای عرفات مناسک حج را آغاز می‌کنند. این حضور به قدری اهمیت دارد، که اگر کسی در ساعات تعیین شده، این مکان را ترک کند یا نتواند خود را به آنجا برساند، حجتش ناتمام است و باید قضای آن را در سال بعد به جا آورد. اما اعمال عرفه چیست که چنین اهمیتی دارد؟

عرفه روز کسب معرفت، زدودن زنگارهای قلب، اعتراف به گناهان نزد خداوند و تقاضای توبه است. راز و نیاز با خدا در این روز به ما چنان قدرتی می‌دهد، که می‌توانیم عزم خود را برای کسب توفیقات الهی جزم کنیم و با غلبه بر سیاهی‌ها به سوی نور پیش برویم، به همین دلیل نام دیگر روز عرفه روز نیایش است.

با سیری در کتاب‌های تاریخی و روایی در می‌یابیم، مهم‌ترین دلیلی که روز نهم ذی‌الحجه را عرفه نامیده‌اند، رسیدن به هدف نهایی خلقت یعنی کسب معرفت است. عرفه روزی است که باید با کنکاش در وجود خود و شناخت خویش به شناخت حقیقت وجود خود برسیم. به عبارتی عرفه مهم‌ترین روز برای انسان‌شناسی و در پی آن خداشناسی است؛ زیرا تنها از گذرگاه خودشناسی است که به توحید می‌رسیم.

با دقت در فرازهای دعای عرفه می‌توانیم، به حقیقت و هدف اصلی این روز پی ببریم؛ بیشترین فرازهای این دعا به بررسی روابط بین انسان با جهان هستی، معاد و راهنمایان انسان پرداخته است. در حقیقت بررسی این روابط بررسی قوانین و فرمول‌های انسان‌شناسی و نقش آن‌ها در زندگی است. شناختن این قوانین است که در نهایت انسان را به خودشناسی خواهد رساند و خودشناسی کلید رسیدن به خداشناسی است.

اما علت خوشحالی گناهکاران در رزو عرفه چیست؟ شاید عجیب به نظر بیاید، اما گناهکاران باید خوشحال‌ترین افراد در روز عرفه باشند؛ زیرا به قدری روایت در باب بخشش گناهان و باز بودن در توبه در این روز وجود دارد، که دیگر هیچ توجیهی برای ناامیدی نخواهیم داشت. آنچه در ادامه می‌آید، بررسی جنبه‌های گوناگون مفاهیم مرتبط با عرفه است.

H2 اعمال عرفه چیست و چرا در صحرای عرفات انجام می‌شود؟

برای بهره‌برداری از هر فرصتی ابتدا نیاز داریم، شناختی نسبت به آن داشته باشیم. برای استفاده از عرفه هم لازم است اطلاعاتی در این زمینه کسب کنیم. نام عرفه و صحرای عرفات درهم تنیده است. عرفات سرزمینی بیابانی در نزدیکی مکه و در دامنه کوه «جبل‌الرحمه» است. بر اساس نقل‌های تاریخی عرفات سرزمینی است که عبادت‌گاه بسیاری از انبیا و اولیای الهی بوده و گناهی در آن انجام نشده است.

عرفات میعادگاهی برای توبه است؛ چنان‌چه در وجه تسمیه این سرزمین گفته‌اند، آنجا مکانی است که حضرت آدم (علیه‌السلام) با کلماتی که از خداوند آموخته بود، به گناه خود اعتراف کرد و مورد مغفرت قرار گرفت. اما دلیل خواندن دعای عرفه در بعدازظهر روز عرفه چیست؟ پاسخ این است که حضرت آدم (علیه‌السلام) در چنین ساعتی به گناه خود اقرار کرد و توبه نمود. از مهم‌ترین اعمال روز عرفه هم دعای امام حسین در روز عرفه است.

H2 برکات و فضائل شب و روز عرفه چیست؟

یکی از روزهایی که شناخت و استفاده از آن‌ها برای ما سود آخرتی بسیاری در پی دارد، «روز عرفه» است. این روز که یکی از «ایام‌الله» است، دارای ویژگی و ظرفیت‌هایی است، که توان جبران یک عمر اشتباه را برای ما فراهم می‌کند. پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) پیرامون روز عرفه می‌فرمایند: خداوند در هیچ روزی به اندازه روز عرفه بندگان را از آتش دوزخ آزاد نمی‌کند.^۱ بخشش خدا در این روز به اندازه‌ای زیاد است، که ناامیدی از آمرزیده شدن، گناهی بزرگ محسوب می‌شود. یکی از مؤذبه‌های شیرین درباره این روز در کلام امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) آمده است، ایشان فرموده‌اند: برخی از گناهان جز در عرفات بخشوده نمی‌شوند.^۲

^۱ بیهقی، ابوبکر، السنن الکبری، محقق محمد عبدالقادر عطا، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۴ ق، چاپ سوم، ج ۵، ص ۱۹۲

^۲ مغربی، ابوحنیفه نعمان بن محمد تمیمی، دعائم الاسلام، قم، مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام، ۱۳۸۵ ق، چاپ دوم، ص ۳۹۴

یکی از نام‌های خداوند، «جبار» به معنای جبران‌کننده نیاز بندگان است. خدا به قدری مهربان است که حتی برای آنانی که شب‌های قدر و فرصت آمرزش در آن را از دست داده‌اند، راه جبرانی قرار داده است. این راه جبران درک روز عرفه است. خداوند در روز عرفه به طور ویژه به حاجیان در سرزمین عرفات، به زائران امام حسین (علیه‌السلام) در کربلا و به بندگان دل‌شکسته در هر کجای دنیا که دستی بلند کرده باشند، توجه می‌کند. بنابراین اگر سعادت نداشتیم، در چنین روزی در صحرای عرفات یا کربلا باشیم، ناامیدی معنا ندارد؛ فقط کافی است از گناهان خود دل‌شکسته باشیم و دستمان بلند شود، تا خداوند با تمام رحمتش آغوش به رویمان بگشاید.

اگر سوال شما هم این است که اهمیت شب عرفه چیست؟ باید بگوییم که شب عرفه هم مانند روز آن از فضیلت خاصی برخوردار است، تا حدی که دعا در آن مستجاب است و کسی که در این شب توبه نماید، خداوند توبه او را قبول خواهد کرد.^۳ شاید برای ما که در طول عمر چندین دهه‌ای خود ساعات کمی به عبادت اختصاص داده‌ایم، این بهترین فرصت بهره‌برداری معنوی باشد.

H2 فلسفه مراسم روز عرفه در عرفات چیست؟

آیت‌الله مصباح یزدی تعبیر زیبایی از مراسم روز عرفه دارند. ایشان می‌فرماید یکی از سنت‌های الهی امتحان بندگان است و همه ما از ازل تا ابد به روش‌های گوناگون و با چیزهایی که اسرارش را نمی‌دانیم، مورد آزمایش قرار گرفته و خواهیم گرفت. وقوف حجاج در صحرای بی‌آب و علف عرفات نیز یکی از این امتحان‌ها است. تاکنون به این فکر کرده‌ایم، که علت چنین توقفی در عرفه چیست؟

در آنجا هیچ معامله، سخنرانی و آموزشی وجود ندارد. فقط حاجیان باید برای مدت زمانی مشخص توقف کنند و بعد به سوی مشعر راه بیفتند. اصلاً چرا خداوند خانه خود و مناسک حج را در مکان‌هایی بی‌آب و علف قرار داده است؟ او بندگان خود از سراسر دنیا را به چنین سرزمینی دعوت می‌کند، تا ببیند آیا آن‌ها حاضرند از زرق و برق و آسایش دنیا دست بکشند؟ این

ابن طاووس، علی بن موسی، اقبال الاعمال، مصحح جواد قیومی اصفهانی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، چاپ اول، ج ۲، ص ۴۹^۳

امتحان برای از بین بردن روح تکبر و ایجاد روحیه تواضع در بندگان است. ما در برابر خداوند، فقیر مطلق هستیم. عرفه روزی است که باید به این معرفت برسیم و با اقرار به فقر خویش، از خداوند طلب بخشش، رحمت و نعمت نماییم.

روز عرفه یکی از بزرگترین و با عظمت‌ترین روزها در تقویم یک ساله شیعیان است، اما سوالی که پیش می‌آید این است که دعای امام حسین (علیه‌السلام) در روز عرفه چیست و چرا تا این حد بااهمیت است؟ به این سوال در مقاله بررسی دعای امام حسین (علیه‌السلام) در روز عرفه و در صحرای عرفات پاسخ خواهیم داد.